

7. Спекторский Е. В. Столетие Киевского университета / Е. В. Спекторский. – Белград: Издательство Комитета киевских профессоров в Любляне, 1935. – с. 101.
8. Державний архів Київської області. – Ф. 183. – Оп. 2. – Спр. 121.
9. Капелюшний В. П., Руккас А. О. Університет Св. Володимира в часи ректорства Є. В. Спекторського / Юридичний факультет Університету Святого Володимира в персоналіях його викладачів та вчених : збірник матеріалів Першої Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 листопада 2015 року / ред. кол. І. С. Гриценко, та ін. – К. : «Талком», 2015. – 471 с.
10. Державний архів м. Києва. – Ф. 16. – Оп. 465. – Спр. 1601.
11. НБУВ ІР. Ф. 43, спр. 34, арк. 1-51.
12. Кривошеин В. А. Десятилетний год / В. А. Кривошеин // Звезда. – 1996. - №10. – 468 с.
13. Костицький В. В. Характеристика співвідношення законодавства і права у творчості Є. Спекторського (теолого-соціологічна оцінка) / Юридичний факультет Університету Святого Володимира в персоналіях його викладачів та вчених : збірник матеріалів Першої Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 листопада 2015 року / ред. кол. І. С. Гриценко, та ін. – К. : «Талком», 2015. – 471 с.
14. Теорія права у працях вчених Київського університету (XIX – початок XX століття) : монографія / О. М. Ковальчук. – К.: Юрінком Інтер, 2011, - 192 с.
15. Музика І. В. З історії вітчизняної соціології права: Є. В. Спекторський / І. В. Музика // Правова держава : Щорічник наукових праць. – 2010. Вип. 21.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНФОРМАЦІЙНИХ БАЗ У СФЕРІ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Микитенко О.В.

(здобувач Університету ДФС України)

***Анотація.** Стаття відображає результати наукового дослідження сутності та змісту правового статусу інформаційних баз даних в сфері податкової та митної діяльності.*

В основу ідеї покладено результати реформування інститутів державної влади в контексті інформатизації вітчизняного суспільства. Звертається увага на потребу суспільства в інформатизації складових основних сфер внутрішніх відносин та готовність держави реалізувати власні зобов'язання в межах наданих повноважень державним органам. Важливість відповідної діяльності підкреслюється положеннями Програми діяльності Кабінету Міністрів України на 2016 рік.

В статті запропоновано взаємозв'язок понять «інформація», «податкова інформація» та «база даних». Виокремлено правові засади інформації, що знаходиться в сфері дії повноважень Державної фіскальної служби України.

***Ключові слова:** правові засади, інформатизація, інформаційна база даних, фіскальні органи.*

***Annotation.** Article summarize the results of research on the nature and meaning of legal status of informational databases in sphere of fiscal and customs activities.*

The basis of research is the results of government institutions' reforms in context of Ukrainian society informatization. Additional attention is paid to the needs of society on informatization of main spheres of internal relations and to the readiness of state to complete its own obligations in terms of government institutions' powers. The importance of these activities is underlined in 2016 Activities Prpgram of Cabinet of Ministers of Ukraine.

In article we proposed the interconnections between terms "information", "tax information" and "database". We underlined the legal basics of information that is located under the power of State Fiscal Service of Ukraine.

***Key words:** legal basics, informatization, informational database, fiscal authorities.*

***Аннотация.** В статье рассматриваются результаты научного исследования сущности и содержания правового статуса информационных баз данных в сфере налоговой и таможенной деятельности.*

Основание научной идеи составляют результаты реформирования институтов государственной власти в контексте информатизации отечественного общества. Обращается внимание на то, что общество нуждается в информатизации составляющих основных сфер внутренних отношений, а государство готово реализовать собственные обязательства в пределах предоставленных полномочий государственным органам. Важность соответствующей деятельности подчеркивается положениями Программы деятельности Кабинета Министров Украины на 2016 год.

В статье предложена взаимосвязь понятий «информация», «налоговая информация» и «база данных». Выделены правовые основы информации, находящейся в сфере действия полномочий Государственной фискальной службы Украины.

***Ключові слова:** правові засади, інформатизація, інформаційна база даних, фіскальні органи.*

В сучасних умовах інформатизація сприймається як процес накопичення, обробки, зберігання та розповсюдження інформації, який пов'язаний із застосуванням інформаційних технологій, залежить від стану розвитку суспільства та організований на підставі норм права.

Специфіка кожного окремого виду суспільних відносин пов'язана з різним розумінням складових процесу інформатизації. Так, досліджуючи сферу податкової і митної діяльності ми виокремлюємо лише притаманні цій, вузько-специфічній системі відносин, притаманні елементи інформатизації. Наприклад, усвідомлення суб'єктивного складу, тобто виокремлення учасників цих відносин, дає можливість визначити її особливості інформації, що є об'єктом відносин та зосередитись на вивченні інших елементів інформатизації.

Сфера податкової та митної діяльності є особливим видом відносин, яка за своїм змістом та структурою має імперативний характер, але її значення оцінюється суспільством з позиції виконання державою своїх функцій. Особливе ставлення цього процесу виявилось в умовах інформатизації вітчизняного суспільства та інститутів держави. Зокрема, формуючи Програму діяльності Кабінету Міністрів України на 2016 рік, Уряд передбачив реалізацію статті 32 Конституції України та стандартів GRECO – забезпечення прозорості державних реєстрів та баз даних, а також забезпечення ефективного контролю за дотриманням вимог законодавства про доступ до публічної інформації тощо.

Щодо наукового дослідження проблематики інформаційних баз даних, то варто відмітити праці С. С. Бучика, О. Д. Довганя, Р. В. Зюбіної, О. І. Яременко, О. К. Юдін та інших. Проте осмислення правового статусу інформаційних баз даних в сфері податкової та митної діяльності потребує подальшого наукового пошуку.

На нашу думку, викладене вище свідчить про потребу суспільства в інформатизації складових основних сфер внутрішніх відносин та готовність держави реалізувати власні зобов'язання в межах наданих повноважень відповідним органам. У цьому зв'язку набирають актуальності наукові дослідження щодо основних складових елементів інформатизації, зокрема й спеціальні напрями, як сфера податкової та митної діяльності.

Метою статті є розкриття особливостей правового становища інформаційних баз даних в умовах інформатизації сфери податкової та митної діяльності.

Варто зазначити, що досягнення поставленої мети можливе через виконання наступних **завдань**:

по-перше, узагальнити повноваження ДФС України в контексті інформатизації її створення та використання інформаційних баз даних;

по-друге, осмислити загальне розуміння понять «інформація» та «податкова інформація»;

по-третє, визначити особливості створення та використання «інформаційних баз даних» органами ДФС України.

Відповідно до чинного законодавства Державна фіскальна служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску [1].

В межах покладених завдань ДФС України та в контексті роботи з інформацією здійснює: облік платників податків та єдиного внеску, осіб, які здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням; облік податків і зборів, платежів; диференціацію платників

податків; формування та ведення реєстрів, банків та баз даних, а також забезпечує ведення реєстру страхувальників єдиного внеску.

За своїм змістом інформація, що є предметом роботи уповноважених органів державної влади органів в сфері податкової та митної діяльності, віднесена чинним законодавством до податкової.

Відповідно до статті 16 Закону України «Про інформацію» Податкова інформація – сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України [2].

Законодавчі межі діяльності ДФС України в сфері накопичення, обробки, зберігання та розповсюдження регламентовані в Главі 7 Податкового кодексу України. Так, відповідно до статті 71, комплекс заходів щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи вважається інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності контролюючих органів. В пункті 72.1 статті 72 визначено, що для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності використовується інформація, що надійшла:

- від платників податків та податкових агентів, зокрема інформація;
- від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та Національного банку України, зокрема інформація;
- від банків, інших фінансових установ - інформація про наявність та рух коштів на рахунках платника податків;
- від органів влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів;
- за результатами податкового контролю;
- для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності також використовується інша інформація, оприлюднена як така, що підлягає оприлюдненню відповідно до законодавства та/або добровільно чи за запитом надана контролюючому органу в установленому законом порядку.

Варто зазначити, що в податковому законодавстві чітко визначено, що податкова інформація, може зберігатися та опрацьовуватися в інформаційних базах контролюючих органів або безпосередньо посадовими (службовими) особами контролюючих органів.

Відповідно до абзацу 2 статті 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації» база даних – іменована сукупність даних, що відображає стан об'єктів та їх відношень у визначеній предметній області. База даних функціонує в комплексному вимірі й є складовою частиною, різновидом інформаційного ресурсу.

Варто погодитись з поглядами Довгань О. Д., про те, що чинне законодавство України, внаслідок нерозвиненості теорії інформаційних ресурсів, не встановлює повного юридичного трактування складових інформаційних ресурсів, є узагальнюючим і не може виокремлювати окремі елементи, зокрема такі як документ Тому до складових національних інформаційних ресурсів з урахуванням права власності можна віднести як окреслені інформаційні ресурси держави, так і визначені чинним законодавством інформаційні ресурси суб'єктів інформаційної діяльності, які діють на теренах України за умов їх визначення через одиниці комунікацій (документ, база даних, повідомлення, інформаційні масиви) [3, с. 87].

Бази даних є складним акумулюючим об'єктом з інтелектуально-інформаційною природою, який виникає в результаті специфічної діяльності суб'єктів, що володіють спеціальними знаннями, вміннями, навичками. Залежно від того, яка саме праця була покладена в основу при створенні бази даних – творча чи інформаційно-накопичувальна, визнається спосіб правової охорони цих баз даних [4, с. 17].

Використання інформації, що міститься в базах даних, дозволяє швидко вирішити ту чи іншу проблему в сфері управлінської, наукової, підприємницької чи іншої діяльності, що обумовлює потребу в їх надійному правовому захисті. Чинне

законодавство України використовує по відношенню до баз даних такі інструментарії права, як *sui-generis* (право особливого роду), право на інформацію, режим доступу до інформації, правовий режим інформації, правовий статус інформації, право власності на інформацію [**Ошибка! Закладка не определена.**, с. 20].

Документ (від лат. *documentum* – «свідoctво»), тобто інформація, зафіксована на матеріальному носії – тексти, зображення, звуки, подається користувачу в різних формах документованої інформації: архіви, фонди, бази даних, окремих документів тощо. Тобто документ як елементарна одиниця інформаційного ресурсу стає інформаційним квантом інформаційного потоку та інформаційних ресурсів взагалі [**Ошибка! Закладка не определена.**, с. 88].

Державні інформаційні ресурси – це результати інтелектуальної та практичної діяльності, що сформовані в усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства і держави, зафіксовані і систематизовані на відповідних матеріальних носіях інформації, як окремі документи і масиви документів, банки і бази даних та знань, усі види архівів і бібліотек, музейні фонди, інформаційні ресурси, які обробляються й передаються у інформаційних системах державного і/або загального призначення, інші ресурси, що містять дані, відомості і знання, які є об'єктом права власності держави незалежно від форми власності на час їх створення і мають споживчу цінність, а також такі, що призначені для розвитку і задоволення потреб громадян, суспільства, держави та підлягають захисту згідно визначеної політики безпеки й чинного законодавства [5].

Державні інформаційні ресурси можуть бути розділені на дві групи:

– інформаційні ресурси, призначені для вирішення завдань конкретного органу управління певної ланки;

– інформаційні ресурси, орієнтовані на зовнішнього користувача [**Ошибка! Закладка не определена.**, с.89].

Завдання та напрями діяльності ДФС України визначені в Положенні про Державну фіскальну службу України на пряму пов'язані з чинним податковим законодавством. Так, осмислюючи правовий статус інформаційних баз даних, варто звернути увагу на окремі норми Податкового кодексу України, що визначають функції та права контролюючих органів.

В статті 19 Податкового кодексу України визначено, що до функцій контролюючих органів віднесено:

– реєстрація та ведення обліку платників податків, осіб, які здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, проводять диференціацію платників податків;

– формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб - платників податків, Єдиного банку даних про платників податків - юридичних осіб, реєстри, ведення яких покладено законодавством на контролюючі органи;

– забезпечення ведення обліку податків, зборів, платежів тощо [6].

Варто зазначити, що в підпункті 20.1.3 пункту 20.1 статті 20 ПКУ закріплено, що контролюючі органи мають право отримувати безоплатно від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності та їх посадових осіб, у тому числі від органів, які забезпечують ведення відповідних державних реєстрів (кадастрів), інформацію, документи і матеріали. Крім того, відповідною статтею (підпункт 20.1.20) додатково надано право:

– одержувати безоплатно необхідні відомості для ведення Єдиного реєстру акцизних накладних, формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб-платників податків від платників податків, а також Національного банку України та його установ - про суми доходів, виплачених фізичним особам, та утриманих з них податків, зборів, платежів;

– від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію суб'єктів, видавати ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що підлягають

ліцензуванню відповідно до закону, - про державну реєстрацію та видачу ліцензій суб'єктам господарської діяльності;

- від органів, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб, - про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього;
- від органів державної реєстрації актів цивільного стану - про фізичних осіб, які померли; інформацію, необхідну для забезпечення реєстрації та обліку платників податків, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням [**Ошибка! Закладка не определена.**].

Серед основних інформаційних баз даних, що знаходяться у віданні ДФС України, у ПКУ закріплені такі:

- Єдиний реєстр податкових накладних (пп. 14.1.60 п. 14.1 ст. 60 ПКУ);
- Єдиний реєстр акцизних накладних (пп. 14.1.60¹ п. 14.1 ст. 14 ПКУ);
- Єдиний банк даних про платників податків - юридичних осіб (пп. 19¹.1.9 п. 19.1 ст. 19 ПКУ).
- Державний реєстр страхувальників (пп. 20.1.23 п. 20.1 ст. 20 ПКУ);
- Державний реєстр фізичних осіб-платників податків (ст. 70 ПКУ);
- Реєстр платників ПДВ (п. 183.12 ст. 183 ПКУ);
- Реєстр платників акцизного податку з реалізації пального (пп. 212.3.4 п. 212.3 ст. 212 ПКУ);
- Єдиний реєстр уповноважених економічних операторів (ст. 18 МКУ);
- Реєстр осіб які здійснюють операції з товарами (п. 1 ст. 455 МКУ);
- Реєстр гарантів та форм фінансових гарантій, що надаються ними відповідно до укладених угод (п. 4 ст. 314 МКУ);
- Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності (ст. 398 МКУ).

Варто зазначити, що норми Податкового та Митного кодексу України закріплюють правовий статус, включаючи й норми щодо їх функціонування, лише для окремих інформаційних баз даних, серед яких: Державний реєстр фізичних осіб-платників податків, Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, Реєстр осіб які здійснюють операції з товарами. Інші бази в податковому та митному законодавстві визначені лише як констатація або як частина понятійно-категоріального апарату. Хоча порядок їх функціонування в обох випадках регулюється підзаконними нормативно-правовими актами.

У контексті сказаного вище, необхідно відзначити, що не зважаючи на кількарічну практику функціонування об'єднаного органу доходів і зборів, формально розподіл обов'язків ДФС України між структурними підрозділами митного й податкового спрямування залишився. Від так і правовий статус інформаційних баз даних, що використовуються в податковій та митній сфері відносин зберігає таке ж формальне розмежування.

Список використаних джерел

1. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2014 р. № 236 // Офіційний вісник України. – 2014 р. – № 55.
2. Про інформацію : Закон України : від 02.10.1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – № 48.
3. Довгань О. Д. Інформаційні ресурси: національні та державні, зміст, поняття / О. Д. Довгань // Інформація і право. – 2015. – № 3(15). – С.85–91.
4. Яременко О. І. Правова охорона баз даних в Україні / О. І. Яременко // Правова інформатика. – 2011. – № 1(29). – С. 17–24.
5. Юдін О.К. Правові аспекти формування термінології загроз державним інформаційним ресурсам / О.К. Юдін, С.С. Бучик, Р.В. Зюбіна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/21_SEN_2014/Informatica/4_174618.doc.htm
6. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Т. 1. – Ст. 3248